

Kosáry Domokos (1913–2007)

Történész, egyetemi tanár, akadémikus. Értelmiségi családban született. Anyja népszerű íróő (Kosáryné Réz Lola néven publikált), apja zenetanár volt. Anyai nagyapja, Réz Géza volt a selmeci bányászati és erdészeti akadémia utolsó magyar rektora, aki az intézményt 1919-ben Sopronba költöztette. Az ifjú Kosáry a Trefort Ágoston Gyakorlógimnáziumban, majd az Eötvös Kollégiumban tanult. (Az utóbbinak 1937–1950-ig tanára is lett.) A budapesti tudományegyetem bölcsészkarát 1931–1936 között végezte. Tanárai közül Domanovszky Sándor, Szentpétery Imre, Hóman Bálint és Szekfű Gyula neve emelhető ki, különösen az utóbbi volt rá nagy hatással már a témaválasztásában is. (Az áruló-mítosz elosztatása a Görgey-kérdésben.) 1936–41-ig – Domanovszky javaslatára és támogatásával – Franciaországba, ill. Angliába ment tanulmányútra, majd – Teleki Pál ösztöndíjával – az Egyesült Államokba is kijutott. Sikeresen szerepelt a románokkal folytatott vitában a svájci történészvilágkongresszuson (1838), majd Amerikából hazatérve a Teleki Intézet igazgatóhelyettese lett (1941). 1943-1949 között a Revue d'Histoire Comparée című folyóirat főszerkesztője volt. 1945 után egy ideig lelkes és színvonalas tankönyvíróként bizonyította tehetségét, 1946-1949 között a budapesti tudományegyetemen az Újkori Magyar Tanszék professzora. A kommunista hatalomátvételt követően a vezető marxista történészek (Andics Erzsébet, Mód Aladár) eltávolították az egyetemről és a Teleki (Történettudományi) Intézet vezetéséből is. 1957-ig „száműzetésben” könyvtárosként dolgozott. Ő ebből is tudott tőkét kovácsolni, elkészítette a magyar történeti bibliográfia első köteteit. 1955-ben megszerezte a történelemtudomány kandidátusa, 1977-ben doktora címét. 1954-1957-ig az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárának az igazgatója volt. 1956-ban a Magyar Történészek Forradalmi Bizottságának az elnökévé választották, amiért 1957-ben bebörtönözték. Itt is dolgozott, a Történettudományi Intézet akkori igazgatójának, Molnár Eriknek a támogatásával hozzájutott minden szükséges irodalomhoz. (A börtönben írta meg a Széchenyi Döblingben című könyvét, amely 1981-ben jelent meg.) 1960-ban amnesztiával szabadult, és 1967-ig a Pest Megyei Levéltárban dolgozott. 1968-ban visszatért a Történettudományi Intézetbe, amit a Teleki Intézet utódintézményének tekintett. Immár újra utazhatott külföldre is, sorra látogatta a történettudomány nemzetközi fórumait Párizsban, Londonban, az NSZK-ban, az Egyesült Államokban. 1982-ben az Akadémia levelező, majd 1985-ben rendes tagjává választották, és 1986-ban ő lett az MTA Történettudományi Bizottságának az elnöke. Az 1987-től zajló békásmegyeri Országos Történelemtanári Konferenciák állandó résztvevője, előadója volt. 1990-re elkészítette a Glatz Ferenc által történelemtanárok számára tervezett Magyarok Európában könyvsorozat 3. kötetét, Újjáépítés és polgárosodás címmel. Ez – a másik megjelent két kötettel együtt – azóta is tudományos alap a történelemtankönyvek készítéséhez. A rendszerváltást követően – 1990–1996-ig két ciklusra is – az Akadémia elnökévé választották. 1991-től a Teleki László-alapítvány kuratóriumának, majd a Magyar Külügyi Társaságnak az elnöke lett. Több külföldi akadémiának is tagja volt. 1988-ban Állami Díjat kapott, 1993-ban a Magyar Köztársasági Érdemrend Nagykeresztje kitüntetéssel ismerték el munkáját. 1995-ben Széchenyi-díjat kapott, 1996-ban megkapta a Francia Becsületrendet is, 2003-ban pedig a Németországi Szövetségi Köztársaság érdemrendjének nagy érdemkeresztjével tüntették ki. 1996-ban visszavonult a Történettudományi Intézetbe,

kivonulni készült a világból Dörgicsére, majd Pátyra. Mégis – 80 év felett is – újra tisztséget vállalt. A Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tiszteletbeli elnöke, sőt 1999–2007 között a Magyar Történelmi Társulat elnöke lett. Romló fizikai állapotban, de töretlen szellemi erővel szinte haláláig tevékenykedett. 2006-ban még elvállalta az 1956. évi forradalom emlékbizottságának az elnökségét. Glatz Ferenc megfogalmazásban vele az utolsó klasszikus polgár hunyt el, egy nagy történész nemzedék utolsó tagja. „Egész életére meghatározó élmény, a *minőség, a kiválóság megkövetelése. Önmagától és környezetétől*” – írta egyik nekrológiájában Glatz Ferenc, aki 1996-ban követte őt az Akadémia elnöki székében.

Munkái:

- *Magyarország története. 5. köt. Az őskortól a szatmári békéig. Gimnázium 7. és gazdasági középiskola 3. oszt. számára. Szikra, Budapest, 1945.*
- *Magyarország története. 6. köt. A szatmári békétől napjainkig. Gimnázium 8., líceumok, gazdasági középiskola 4. oszt. számára. Szikra, Budapest, 1945. (Mérei Gyulával)*
- *Történelmi olvasmányok az V. osztály számára. Kiadta a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter, Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter, Budapest, 1947.*

és Közoktatásügyi Miniszter, Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter, Budapest, 1947.

- *Történelmi olvasmányok az VI. osztály számára. Kiadta a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter, Budapest, 1948.; Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter, Budapest, 1947. (Vajda György Mihállyal)*
- *Újjáépítés és polgárosodás 1711–1867. (Magyarok Európában III.) Háttér Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 1990.*
- *Vezérfonal a magyar és egyetemes történelem oktatásához. Szerk. Glatz Ferenc. História – MTA Történettudományi Intézete, Budapest, – Békásmegyer, 1993. (Engel Pállal és Szakály Ferencsel)*

Irodalom:

- *Kosáry Domokos műveinek bibliográfiája. Történelmi Szemle, 1983. 3-4. sz. 510. l.*
- *Mucsi Ferenc: Kosáry Domokos kilencvenéves. Századok, 2003. 3. sz. 511-518. l.*
- *Orosz István: In Memoriam Kosáry Domokos. Agrártörténelmi Szemle, 2007. 1-4. sz. 197-200. l.*
- *Katona Csaba: Kosáry Domokos (1913-2007). Levéltári Szemle, 2007. 4. sz. 91-92. l.*
- *Hermann Róbert: Kosáry Domokos (1913-2007). Hadtörténelmi Közlemények, 2007. 4. sz. 1383-1387. l.*
- *Romsics Ignác: Kosáry Domokos (1913-2007). Rubicon, 2007. 9. sz. 78-80. l.*
- *Glatz Ferenc: Kosáry Domokos temetésére. História, 2007. 9-10. sz. 3-4. l.*
- *Klaniczay Gábor: Kosáry Domokos emléke. Holmi, 2007. 12. sz. 1651-1655. l.*
- *Vizi E. Szilveszter: Elhunyt Kosáry Domokos (1913-2007). Magyar Tudomány, 2007. 12. sz. 1514-1517. l.*
- *Ormos Mária: Kosáry Domokos (1913-2007). Történelmi Szemle, 2008. 1. sz. 127-132. l.*
- *Glatz Ferenc: Kosáry Domokos (1913-2007). Századok, 2008. 2. sz. 525-530. l.*

<http://t2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSRIf7mk5nOWGWycWWq7dZ1OANAopYsbwGrx858Lk7km6zv8gB>

<http://t3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRTfOgSdypqnKLJCrPEfIVtE1xrZ8VhuXxcgEP36BGzVAL0L0VH>

http://t1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcT0mgvhWk5gX3V9qozWBbNQKXxM-7agX5362pgcM_FtQqfEiui5uQ